

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«НАЦІОНАЛЬНИЙ ГІРНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

КОВТУН НАТАЛІЯ СЕРГІЇВНА

УДК 331.5:330.341(477)

**ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Дніпропетровськ – 2016

Дисертацією є рукопис

Робота виконана на кафедрі менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Університету митної справи та фінансів (м. Дніпропетровськ) Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Івашина Олександр Флорович,
Університет митної справи та фінансів
(м. Дніпропетровськ)
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Осецький Валерій Леонідович,
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка
Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри економічної теорії,
макро- і мікроекономіки;

доктор економічних наук, доцент
Глуха Ганна Яківна,
Приватний вищий навчальний заклад «Дніпропетровський університет
ім. Альфреда Нобеля»,
проректор із забезпечення якості вищої освіти.

Захист відбудеться «22» квітня 2016 р. о 13 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.080.01 при Державному вищому навчальному закладі «Національний гірничий університет» Міністерства освіти і науки України за адресою: 49005, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19, ауд. 4/53.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Державного вищого навчального закладу «Національний гірничий університет» Міністерства освіти і науки України за адресою: 49005, м. Дніпропетровськ, просп. К. Маркса, 19.

Автореферат розіслано «22» березня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.В. Трифонова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Поширення постіндустріальних тенденцій розвитку істотно змінює уявлення про формування конкурентоспроможності національної економіки. Конкурентоспроможність національної економіки пов'язують з конкурентоспроможністю людських ресурсів, їх здатністю до інновацій, до сприйняття нових технологій на основі найкращих якостей робочої сили та мотивації працівників. Наявність людських ресурсів відповідної якості стає одним із важливих чинників економічного розвитку та створює можливість забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Отже, при проведенні економічних реформ в країні необхідно враховувати ті проблеми в розвитку людських ресурсів, які постали в сучасних економічних умовах.

Дослідження конкурентоспроможності стало об'єктом уваги ще в класичній політекономії та неокласиці. Окремі аспекти цієї проблеми розробляли, зокрема, А. Сміт, Д. Рікардо, К. Маркс, А. Маршалл, Е. Чемберлін.

Проблема забезпечення конкурентоспроможності висвітлена в науковій літературі в роботах М.І. Гельвановського, Д.Є. Денісенко, В.Є. Зімкіна, С.В. Казанцева, Г.В. Кравчук, Ж.Ж. Ламбена, В.Л. Осецького, Р. Пейса, М. Портера, М.І. Синюченко, О.Б. Чернеги, З.В. Юринець. Необхідно відмітити роботи сучасних інституціоналістів у цьому напрямі досліджень, а саме Н.В. Василенко, Н. І. Литвіненко, Т.Ю. Носової, Г.М. Пилипенко, І.С. Чернодід та ін. Глобальні та міжнародні аспекти цієї проблематики розробляються в працях М. Армстронга, Г.Я. Глухої, Ю.С. Гурової, С.В. Козаченка та ін.; соціально-інституційні – в роботах В.В. Близнюк, О.С. Власюка, Т.І. Заславської, А.М. Колота, В.М. Тарасевича та ін.; організаційні – в роботах А.І. Кредісова, Б.В. Літовченка, С.О. Сисоєва, І.В. Соболева, А.В. Холодкова та ін.; інноваційного розвитку – в роботах О.В. Бородиної, Ю.С. Дорофєєвої, С.А. Федулової та ін.

Разом з тим, концепція конкурентоспроможності економічних суб'єктів позбавлена міцного аналітичного фундаменту, що ускладнює однозначність її інтерпретування. Дискусійними залишаються питання: встановлення залежності місця, яке посідає країна в рейтингу конкурентоспроможності, від розвитку у ній людських ресурсів; виділення критеріїв, за якими доцільно виокремлювати основні чинники конкурентоспроможності людських ресурсів; встановлення спроможності держави підтримувати одночасне лідерство в окремих галузях, враховуючи обмеженість господарських ресурсів і вигоди міжнародного поділу праці. Вищезазначене свідчить про актуальність розробки та вдосконалення наукових засад розвитку людських ресурсів і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності національної економіки.

Зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до науково-дослідних тем кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Університету митної справи та фінансів МОН України: «Оптимізація системи управління в умовах розвитку міжнародної економічної інтеграції» (номер держреєстрації 0106U008034, 2006-2013 рр.), в межах якої обґрунтовано сутність людських ресурсів, встановлено вплив на

економічний розвиток країни конкурентоспроможності людських ресурсів та визначені чинники, що її зумовлюють; «Розвиток системи управління в умовах економічної глобалізації» (номер держреєстрації 0114U000646, 2014-2016 рр.), в межах якої розроблено науково-методологічний підхід до оцінювання конкурентоспроможності людських ресурсів.

Мета і задачі дослідження. Метою дисертаційної роботи є виявлення впливу людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки й обґрунтування стратегічних напрямів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах поглиблення постіндустріальних тенденцій суспільного розвитку.

Для досягнення мети дисертації поставлено та вирішено такі теоретичні та практичні **завдання:**

визначити сучасні особливості конкуренції в національній економіці;

вдосконалити теоретичний підхід до визначення конкурентоспроможності національної економіки;

встановити взаємозв'язок між людськими ресурсами та конкурентоспроможністю національної економіки;

розкрити особливості функціонування ринку людських ресурсів;

визначити сутність інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів;

обґрунтувати домінуючий вплив інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів на забезпечення конкурентоспроможності національної економіки;

обґрунтувати науково-методологічний підхід до оцінювання конкурентоспроможності людських ресурсів на рівні національної економіки;

визначити стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Об'єкт дослідження – процес забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Предмет дослідження – вплив людських ресурсів на забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах дії сучасних постіндустріальних тенденцій економічного розвитку.

Методи дослідження. Методологічною та теоретичною основою дослідження є наукове осмислення теорії конкуренції та практики забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

Предмет і мета дослідження зумовили використання широкого кола методологічних і методичних надбань вітчизняної та світової економічної науки: поєднання методів аналізу та синтезу, абстрактного та конкретного стало інструментом дослідження сутності конкурентоспроможності національної економіки та дозволило визначити та обґрунтувати визначальну роль людських ресурсів у її забезпеченні; системний підхід використано для поглибленого аналізу конкурентоспроможності національної економіки, виокремлення постіндустріальних чинників її формування; інституціональний підхід дозволив виявити інституціональну природу конкурентоспроможності, особливості формування конкурентного середовища національної економіки, пріоритетні напрями фор-

мування ефективного інституціонального середовища в умовах дії постіндустріальних тенденцій, а також дозволив обґрунтувати необхідність формування інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів; статистичний метод використано для визначення впливу людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки.

Інформаційною базою дослідження людських ресурсів в системі забезпечення конкурентоспроможності національної економіки є законодавчі та нормативні акти України, офіційні матеріали й експрес-інформація Державного комітету статистики України та міжнародних інституцій. У дослідженні використано монографії та статті вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали науково-практичних конференцій, ресурси Інтернету з відповідної проблематики.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в удосконаленні теоретико-методологічного підходу до забезпечення конкурентоспроможності національної економіки, встановленні взаємозв'язків між розвитком людських ресурсів і конкурентоспроможністю національної економіки. До найбільш суттєвих результатів, які характеризують наукову новизну, належать такі:

удосконалено:

теоретичний підхід до визначення конкурентоспроможності національної економіки, а саме, доведено, що вона становить сукупність конкурентних переваг в економічній, технологічній, інституціональній сферах суспільного життя, які забезпечують її адаптивність до конкурентного середовища в умовах формування постіндустріального суспільства;

наукове уявлення про людські ресурси як фактор конкурентоспроможності національної економіки, яке, на відміну від існуючих, запропоновано розглядати як такий, що відображає людину як носія складного комплексу життєвих цінностей, на основі яких формуються соціокультурні ознаки та конкурентоспроможність людських ресурсів;

теоретичні положення щодо функціонування ринку людських ресурсів як специфічної частини ринку економічних ресурсів, що як інститут координації економічної діяльності виконує такі функції: бере участь у визначенні параметрів попиту та пропозиції людських ресурсів, у забезпеченні їх динамічної рівноваги, у становленні рівня доходів ринкових суб'єктів, за якого відбувається їх відтворення в економічному та соціальному аспектах; а також характеризується адекватним реагуванням на інформаційні флуктуації, самовдосконаленням, забезпеченням адаптивності людських ресурсів до мінливих умов конкуренції;

наукові уявлення про забезпечення інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів, що на відміну від існуючих враховують постіндустріальні тенденції у соціальному, технологічному, економічному, інституційному, управлінському та мотиваційному вимірах економічного розвитку на основі послідовності дій з їх формування, використання та розвитку людських ресурсів;

набули подальшого розвитку:

науково-методологічний підхід до оцінювання конкурентоспроможності людських ресурсів, що, на відміну від існуючих, відображає людину як носія інноваційної конкурентоспроможності, та враховує ціннісні орієнтації населен-

ня країни, інноваційність, професійно-кваліфікаційний рівень та адаптивні можливості людських ресурсів до мінливих умов ринкової економіки;

категоріальний апарат економічної теорії шляхом наукового тлумачення категорії «інноваційна конкурентоспроможність людських ресурсів», під якою розуміється здатність людських ресурсів сприймати технологічні й управлінські інновації, використовувати інституціональні особливості суспільства для забезпечення економічного розвитку країни та виконувати інноваційну функцію, що полягає у створенні умов для інноваційних змін;

обґрунтовано взаємозв'язок між конкурентоспроможністю людських ресурсів та розвитком національної економіки, а саме: доведено, що економічний розвиток країни відбувається шляхом інноваційного прискорення у формі реалізації інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що основні положення та висновки дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних рекомендацій і пропозицій щодо розвитку людських ресурсів як чинника конкурентоспроможності національної економіки, що дозволяє використовувати їх у практичній діяльності на мікро- і макрорівнях при розробці стратегії розвитку людських ресурсів.

Висновки та рекомендації дисертаційної роботи використано Департаментом економічного розвитку Дніпропетровської обласної державної адміністрації при формуванні проекту стратегії розвитку Дніпропетровської області на період до 2020 року (довідка №691/0/31-14 від 03.06.2014 р.). Результати дослідження знайшли практичне застосування при формуванні системи соціального партнерства в межах довгострокової стратегії розвитку людських ресурсів корпоративного підприємства ПАТ «КРИВБАСЗАЛІЗРУДКОМ» (довідка №53-01/ФИ-204 від 17.04.2014 р.).

Теоретичні положення дисертаційної роботи використані в Академії митної служби України МОН України при розробці програм і підготовці матеріалів для викладання навчальних дисциплін «Макроекономіка», «Основи економічної теорії», «Історія економіки та економічної думки», «Управління персоналом», а також при написанні окремих розділів у навчальному посібнику «Управління персоналом» (з грифом МОН) (довідка №11/1-1241 від 26.09.2014 р.)

Особистий внесок здобувача. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи є результатом особистих наукових досліджень автора щодо забезпечення конкурентоспроможності національної економіки на основі розвитку людських ресурсів. Усі результати, винесені на захист, одержані автором самостійно. Особистий науковий внесок дисертанта в наукові роботи, виконані у співавторстві, конкретизовано у списку публікацій за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки та пропозиції, що містяться в дисертації, апробовані та схвалені на 8 міжнародних наукових і науково-практичних конференціях, серед яких: Науково-практична конференція молодих науковців «Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі» (м. Дніпропетровськ, 2007 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Галузева менеджмент-освіта в

сучасних умовах» (м. Дніпропетровськ, 2007 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України» (м. Дніпропетровськ, 2008 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми сучасної економіки і інституціональна теорія» (м. Донецьк, 2013 р.); Міжнародна науково-практична конференція молодих учених «Актуальні проблеми світової та національної економіки: міжнародний бізнес, економічна безпека і митна справа» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Науковий простір Європи» (Пшемисл, 2014 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Новината за напреднали наука – 2014» (Софія, 2014 р.), Науково-практична конференція «Інструменти лібералізації та спрощення світової торгівлі: міжнародний і національний аспект» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи опубліковано у 15 наукових працях (загальним обсягом 17,3 друк. арк., з яких особисто автору належить 7,7 друк. арк.), зокрема: 1 колективна монографія, 6 статей у наукових фахових виданнях (з них 3 статті у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз), 7 публікацій у матеріалах науково-практичних конференцій та 1 навчальний посібник (з грифом МОН).

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг роботи складає 209 сторінок комп'ютерного тексту, з них 169 сторінок основного тексту, зокрема на 7 сторінках розміщені 13 таблиць і 4 рисунки, список використаних джерел із 189 найменування розміщений на 19 сторінках та 15 додатків розміщені на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, висвітлено наукову новизну, практичне значення й апробацію одержаних результатів, наведено відомості про публікації за результатами проведеного дослідження.

У першому розділі «**Людський чинник у сучасних концепціях конкуренції**» визначено сучасні особливості конкуренції в національній економіці, систематизовано та вдосконалено теоретичний підхід до визначення конкурентоспроможності національної економіки, встановлено взаємозв'язки між людськими ресурсами та конкурентоспроможністю національної економіки.

Постіндустріальні тенденції розвитку поглиблюють конкуренцію національних економік. Нові риси та особливості конкурентних відносин потребують пошуку теоретичних і методологічних підходів, на основі яких можна розробити шляхи забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Конкуренція набула ознак боротьби за доступ на нові ринки, до нових технологій, знань, кращих людських ресурсів. Сучасну конкуренцію визначено як спосіб існування економічних суб'єктів, процес їх взаємодії, суперництва, за результатами якого нагороджуються ті з них, які розширили свою економічну владу шляхом створення конкурентних переваг.

Встановлений взаємозв'язок між категоріями конкуренція, конкурентний потенціал, конкурентоспроможність дозволив розглянути конкурентоспроможність як багаторівневу категорію. Виокремлення конкурентоспроможностей підприємств, галузей, національної економіки зумовлено існуванням економічних суб'єктів і конкурентних переваг мікро- та макrorівня. Теоретичний аналіз конкурентоспроможності різних економічних об'єктів і суб'єктів дозволив встановити, що конкурентоспроможність економічного суб'єкта проявляє себе в процесі конкуренції як видова (функціональна) конкурентоспроможність, яка відображає можливість реалізації тих чи інших конкурентних переваг. Виокремлено виробничу конкурентоспроможність (здатність економічного суб'єкта забезпечити процес виробництва з низькими витратами), ринкову конкурентоспроможність (здатність економічного суб'єкта вигравати цінову конкуренцію, формувати необхідну товарну пропозицію), управлінську конкурентоспроможність (здатність економічного суб'єкта приймати необхідні рішення та створювати ефективні організаційні структури), інституціональну конкурентоспроможність (здатність економічного суб'єкта використовувати та створювати формальні конкурентні інститути), соціальну конкурентоспроможність (здатність економічного суб'єкта запроваджувати та підтримувати соціальні стандарти).

Аналіз сучасних концепцій конкуренції дозволив визначити конкурентоспроможність національної економіки як сукупність конкурентних переваг в економічній, технологічній, інституціональній сферах суспільного життя, які забезпечують її адаптивність до конкурентного середовища в умовах формування постіндустріального суспільства. Конкурентоспроможність національної економіки забезпечується здатністю використовувати конкурентні переваги людських ресурсів, інтелектуальні здібності, вміння, навички та інші якості людей, які впливають на успішність їх професійної діяльності та продуктивність праці. До критеріїв, які визначають конкурентоспроможність національної економіки, віднесені: підвищення продуктивності праці, інституціональна привабливість країни, адаптивність економіки до змін, здатність до впровадження інновацій.

Використання трансформаційної версії системного підходу дозволило виокремити в системі конкурентоспроможності національної економіки підсистему конкурентоспроможності людських ресурсів і виділити її функціональні зв'язки з іншими підсистемами (рис. 1). Встановлено, що до інституційних чинників забезпечення конкурентоспроможності людських ресурсів і національної економіки належать: вплив інститутів на формування соціокультурних ознак людини, інституціоналізація ринку людських ресурсів, ціннісні характеристики населення країни.

Конкурентоспроможність людських ресурсів визначено як елемент їх конкурентного потенціалу, який розглядається як сукупність людських ресурсів та вміння раціонально використовувати їх для досягнення поставленої мети. Людські ресурси проявляють себе як певна цілісність і характеризуються сукупністю характеристик, які впливають на успішність професійної діяльності людей і формують їх конкурентоспроможність.

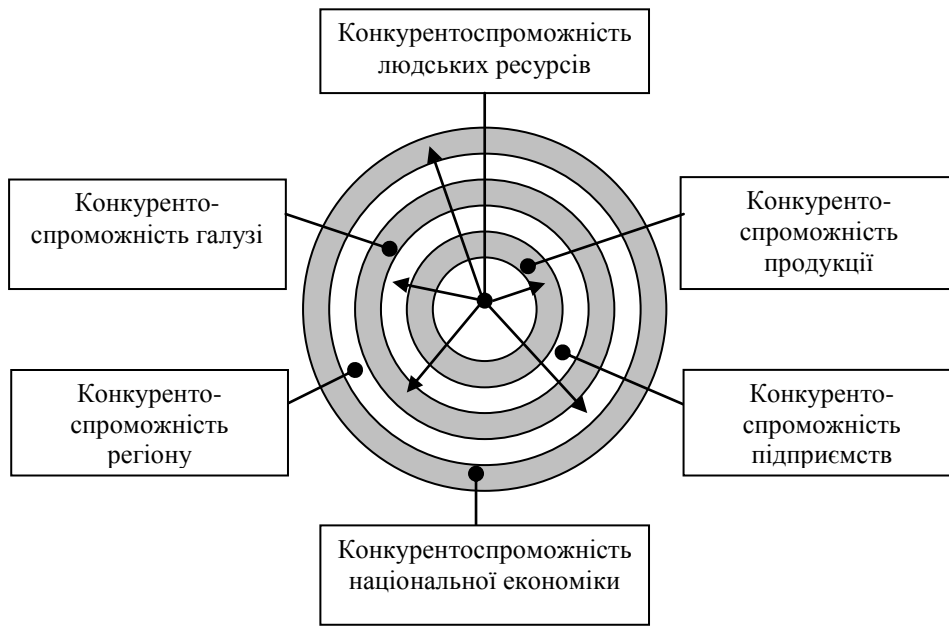

Рис. 1. Конкуреноспроможність людських ресурсів у системі конкурентоспроможності національної економіки

У другому розділі «**Особливості формування конкурентоспроможності людських ресурсів**» розкрито особливості функціонування ринку людських ресурсів, визначено сутність інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів; узагальнено основні положення, щодо розвитку інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів, виявлено основні напрями формування їх конкурентоспроможності.

Застосування теоретичного аналізу різних концепцій ринку праці стало підґрунтям для виділення ринку людських ресурсів, оскільки вони розглядаються як конкретна форма існування праці та відображають її вартісну складову й інституціональні ознаки. У системі відносин на ринку людських ресурсів пропозиція N^S та попит N^D є функціями ставки реальної заробітної плати w_r :

$$N^S = f(w_r), \text{ за умови } \frac{dN^S}{dw_r} < 0, \quad (1)$$

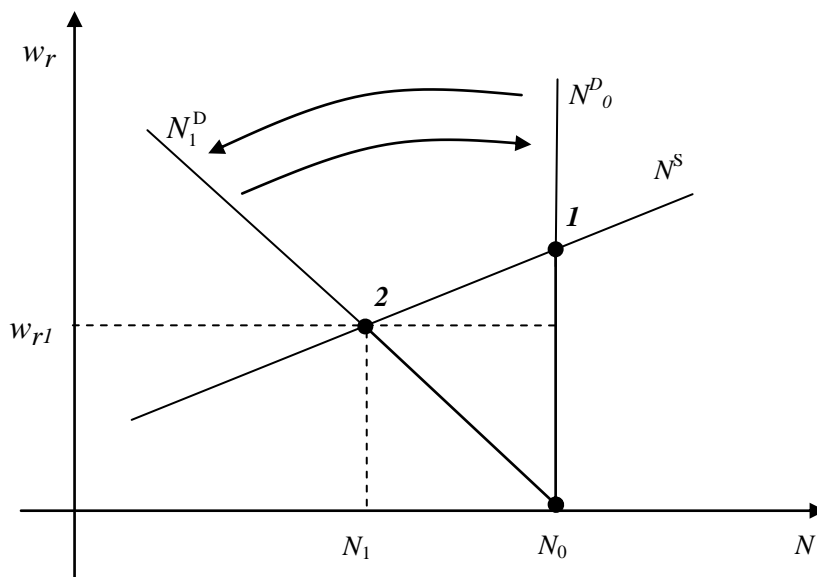
$$N^D = f(w_r), \text{ за умови } \frac{dN^D}{dw_r} < 0. \quad (2)$$

Пропозиція людських ресурсів N^S є зростаючою функцією реальної ставки заробітної плати, а попит на людські ресурси N^D – спадною функцією. Ставка реальної заробітної плати є тим фактором, який визначає попит і пропозицію на ринку людських ресурсів та зайнятість.

На графіку динамічної взаємодії попиту та пропозиції на ринку людських ресурсів (рис. 2) точка 2 перетину кривих попиту N^D та пропозиції людських ресурсів N^S відображає нерівновагу ринку людських ресурсів і наявність неповної зайнятості. Відповідно до кейнсіанської теорії неповна зайнятість є результатом нерівноваги товарного ринку, отже точка 1 перетину кривих пропозиції

людських ресурсів N^S та попиту на них N^D_0 за умов повної зайнятості відображає рівновагу ринку людських ресурсів і повну зайнятість. Нерівновага на ринку людських ресурсів утворюється, якщо пряма попиту на людські ресурси обертається проти ходу годинникової стрілки навколо точки N_0 , а відрізок N_1N_0 відображає неповну зайнятість людських ресурсів.

Рівновага ринку людських ресурсів може бути встановлена в точці 1 та залишатись майже незмінною протягом тривалого проміжку часу. Така рівновага відображає відповідність наявних людських ресурсів потребам і умовам розвитку суспільного виробництва, структуру зайнятості, однак не враховує ставлення до праці з позиції її соціальної значущості.

N – кількість людських ресурсів; w_r – реальна ставка заробітної плати

Рис. 2. Динамічна взаємодія попиту та пропозиції на ринку людських ресурсів

Сучасний ринок людських ресурсів характеризується дисбалансом попиту та пропозиції. За результатами аналізу функціонування ринку людських ресурсів виявлено, що за період 2004-2014 рр. зменшилась потреба у працівниках за всіма видами економічної діяльності. Так, навантаження на одне робоче місце у 2004 р. становило 5 осіб, а в 2014 р. – 10 осіб.

Конкурентоспроможність національної економіки залежить не тільки від кількісних показників людських ресурсів, а й від їх якісних характеристик, що проявляються, насамперед, у конкурентоспроможності людських ресурсів. Так постіндустріальні тенденції створюють потребу в принципово новій якості людських ресурсів, результатами застосування цих якостей стають нові знання та інформація. Це, в свою чергу, дозволяє ставити питання про інноваційну конкурентоспроможність людських ресурсів як їх здатність сприймати технологічні й управлінські інновації, використовувати інституціональні особливості суспільства для забезпечення економічного розвитку країни та виконувати інноваційну функцію, що полягає у створенні умов для інноваційних змін.

У забезпеченні інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів беруть участь усі суб'єкти національної економіки (соціальні, корпоративні, публічні), здійснюючі заходи з формування, використання та розвитку людських ресурсів шляхом їх інтеграції, акумулювання, мобілізації, трансферту, комбінації, модифікації, заміщення та диференціації.

Розвиток інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів відбувається на основі тих інституціональних особливостей суспільства, які забезпечують соціалізацію економічних відносин, утвердження світових стандартів життя, зростання залежності національної економіки від світових інноваційних процесів, розвиток конкуренції в усіх її формах і видах. Інноваційна конкурентоспроможність людських ресурсів стає все більш залежною від суб'єктивних, часто ірраціональних чинників людської поведінки, соціально-психологічних аспектів праці, економіко-соціальних, економіко-культурних та інших відносин, а соціально розвинута людина стає все більш складним об'єктом розвитку.

Результати аналізу соціально-психологічних спрямувань населення України в мотиваційно-потребовій сфері та порівняння цінностей українців з цінностями мешканців інших європейських країн свідчать, що характеристики економічної свідомості пересічних українців у своїй переважній більшості не заважають формуванню інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів.

На основі теоретичного аналізу конкурентоспроможності національної економіки виділено й інші чинники її формування: забезпеченість національної економіки людськими ресурсами; концентрація людських ресурсів на підприємствах; розвиток інноваційного потенціалу людських ресурсів; відповідність людських ресурсів структурі національної економіки; диверсифікація міграційних процесів у країні; формування структури людських ресурсів; розвиток нестандартних форм зайнятості; формування національного ринку людських ресурсів; формування соціокультурних ознак людини; дії держави щодо розвитку людських ресурсів; розвиток соціального партнерства.

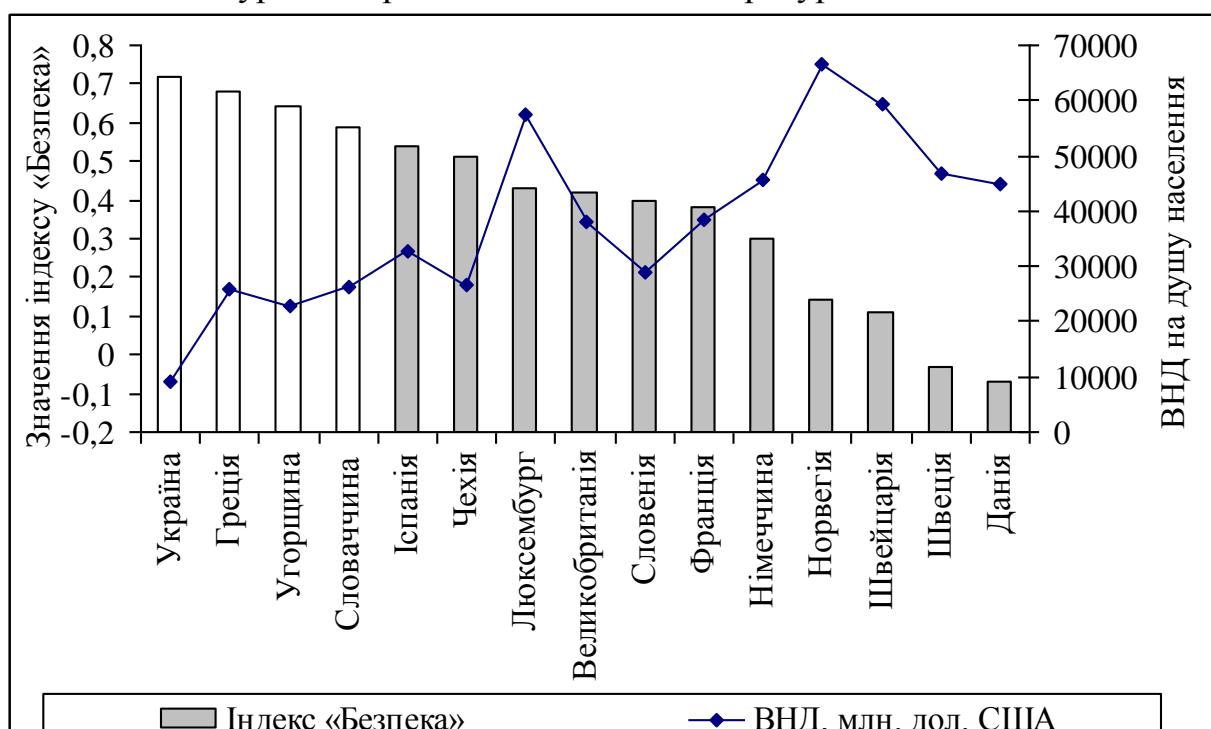
У третьому розділі «**Забезпечення конкурентоспроможності національної економіки**» обґрунтовано науково-методологічний підхід до оцінювання конкурентоспроможності людських ресурсів на рівні національної економіки, визначено вплив конкурентоспроможності людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки, запропоновано стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності національної економіки в контексті конкурентоспроможності людських ресурсів.

На сьогоднішній день актуальним науковим та практичним питанням є розробка показників оцінювання конкурентоспроможності людських ресурсів на рівні національної економіки. В дисертації запропоновано методологічний підхід, який передбачає використання індексів розвитку людського потенціалу, окремих індексів і субіндексів конкурентоспроможності національної економіки (зайнятість населення, стан ринку праці, наукової інфраструктури, охорони здоров'я і освіти, впровадження інновацій). Макроекономічну оцінку конкурентоспроможності людських ресурсів пропонується надавати на основі вартісної оцінки людських ресурсів і показників доходу в національній економіці.

Оцінка впливу конкурентоспроможності людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки здійснюється на основі виробничої функції Кобба-Дугласа. Зокрема, на основі макроекономічних показників розвитку України за період 2009-2014 рр. та з урахуванням коефіцієнтів взаємозамінюваності факторів виробництва, відповідно до макроекономічної виробничої функції Кобба-Дугласа, розрахованих Е. Денісоном для економік, подібних українській, встановлено, що внесок конкурентоспроможності людських ресурсів у конкурентоспроможність національної економіки становить 50%.

Оцінка впливу конкурентоспроможності людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки здійснюється з урахуванням ціннісних орієнтацій населення країни таких як: безпека, власність, стимуляція, самостійність, традиція та професійно-кваліфікаційного рівня людських ресурсів.

Проведений аналіз взаємовпливу ціннісних орієнтацій населення України та соціально-економічного розвитку українського суспільства на основі порівняння рівня валового національного доходу на душу населення з середніми значеннями ціннісних індексів дозволив встановити, що існує статистично значима кореляція між рівнем ВНД на душу населення та усіма ціннісними індексами. Так, зі зростанням ВНД на одну особу помітно зменшуються середні значення цінності «Безпека» (рис. 3), що відображає специфіку цінностей населення України, для якого є важливими матеріальні, а не постматеріальні цінності. Отже, отримані емпіричні результати відображають інституціональні умови забезпечення конкурентоспроможності людських ресурсів.

□ Статистично значимі відмінності з Україною відсутні

Рис. 3. ВНД на душу населення та ціннісний показник «Безпека» у країнах Європи (фрагмент)

Аналіз інституціональних умов забезпечення конкурентоспроможності людських ресурсів доводить необхідність перетворення освітнього фактору, си-

стеми підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів у дієвий засіб формування конкурентоспроможності людських ресурсів, у пріоритетний стратегічний компонент державної політики забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Між досягненням стратегічних показників, впровадженням нових продуктів чи технологій і рівнем загальної освіти людських ресурсів спостерігається зв'язок середнього ступеня щільності, а зв'язок між рівнем професійної підготовки людських ресурсів і цими показниками – сильний. Історичний досвід розвинутих країн підтверджує, що модернізація індустріального типу потребує пріоритетного стратегічного розвитку професійно-технічної освіти. Разом з тим, в Україні у сфері професійної освіти протягом 2004-2014 рр. спостерігалось зменшення кількості підготовлених робітників на 19,8%. Для випереджаючого інноваційного розвитку економіки потребують розвитку вища та післядипломна освіта, у той час як побудова економіки знань має ґрунтуватись на розвитку всіх рівнів освіти та безперервності освіти.

Держава впливає на інноваційний розвиток людських ресурсів і стратегічну конкурентоспроможність національної економіки не тільки через систему побудови освіти, включаючи її різні компоненти. Основними напрямками стратегії забезпечення конкурентоспроможності національної економіки визначено зростання обсягів наукових і науково-технічних робіт, фінансування інновацій та розвитку наукових кадрів, рівня технічної оснащеності робочих місць. При цьому важливо ефективно використовувати інструменти державного регулювання й активно залучати суб'єктів бізнесу для реалізації стратегічних заходів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Освітні компоненти стратегії конкурентоспроможності національної економіки мають підкріплюватись заходами, що спрямовуються на забезпечення підвищення стандартів життя (доходів), побудовою ефективною соціальною політики, що підтверджується наявністю безпосередньої залежності динаміки ВВП у розрахунку на одну особу від рівня безробіття, реальної заробітної плати і доходів населення (табл. 3).

Таблиця 3

Динаміка ВВП на одну особу, реальної заробітної плати, рівня безробіття, реальних грошових доходів населення України у 2010-2014 рр.

Показники	Роки				
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.
Індекс динаміки реального ВВП у розрахунку на одну особу, %	100,0	103,35	100,04	97,69	84,19
Реальна заробітна плата, у % до попереднього року	100,0	101,7	104,8	99,7	86,4
Рівень безробіття, у % до економічно активного населення	2,0	1,8	1,8	1,8	1,9
Реальні грошові доходи населення, у % до 2010 року	100,0	93,9	103,3	101,0	88,8

Отже, між конкурентоспроможністю людських ресурсів і конкурентоспроможністю національної економіки існує щільний зв'язок. Створення та реалі-

зація конкурентних переваг у соціальній, технологічній, економічній, інституційній, управлінській, інноваційній та мотиваційній сферах забезпечує інноваційну конкурентоспроможність людських ресурсів, яка, в свою чергу, сприяє прискоренню економічного розвитку на інноваційній основі, підвищенню конкурентоспроможності національної економіки.

Пріоритетними напрямками підвищення конкурентоспроможності національної економіки є: розвиток інноваційних кластерів, забезпечення збалансованості ринку людських ресурсів, реформування та розвиток національної освітньої системи, залучення кваліфікованих людських ресурсів через механізми міграційної політики, створення високотехнологічних робочих місць та інституційних умов для розвитку людських ресурсів, здійснення принципових заходів щодо підвищення ринкової вартості праці та відповідних соціальних стандартів.

ВИСНОВКИ

У дисертації, що є завершеною науковою працею, вирішено актуальне науково-практичне завдання виявлення впливу людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки й обґрунтування стратегічних напрямів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах поглиблення постіндустріальних тенденцій суспільного розвитку. Основні наукові та практичні результати роботи полягають у такому:

1. Проблема розвитку людських ресурсів та їх впливу на конкурентоспроможність національної економіки безпосередньо пов'язана з визначенням умов і чинників економічного розвитку. Вона достатньо ґрунтовно розроблена в науковій літературі, однак окремі її аспекти, пов'язані з інноваційною конкурентоспроможністю людських ресурсів, їх розвитком і забезпеченням конкурентоспроможності національної економіки, потребують подальшого розкриття.

2. У сучасному світі конкуренція національних економік набула ознак боротьби за доступ на нові ринки, до нових технологій, знань, кращих людських ресурсів. Така ситуація зумовлена поширенням постіндустріальних тенденцій та потребує пошуку теоретичних і методологічних підходів, які б змогли пояснити нові риси та особливості конкурентних відносин, і на цій основі запропонувати шляхи забезпечення конкурентоспроможності національної економіки.

3. Аналіз взаємозв'язку між категоріями конкуренція, конкурентний потенціал, конкурентоспроможність дозволив розглядати конкурентоспроможність як багаторівневу ієрархічну категорію. Виокремлення рівнів конкурентоспроможності зумовлено існуванням економічних суб'єктів і конкурентних переваг різного характеру, конкурентного потенціалу економічного суб'єкта та переваг над конкурентами в економічній, технічній, організаційній та інших сферах національної економіки. Це дозволило виділити функціональні види конкурентоспроможності: виробничу, ринкову, управлінську, інституціональну, соціальну. На основі трансформаційної версії системного підходу та інституціонального підходу встановлено вплив окремих підсистем суспільної системи на конкурентоспроможність національної економіки та процес формування конку-

рентоспроможності економічних суб'єктів. Визначено, що конкурентоспроможність національної економіки становить сукупність конкурентних переваг в економічній, технологічній, інституціональній сферах суспільного життя, які забезпечують її адаптивність до конкурентного середовища в умовах формування постіндустріального суспільства.

4. Аргументовано, що конкурентоспроможність національної економіки складається із окремих конкурентоспроможностей економічних суб'єктів і враховує ефект їх спільної дії в умовах сучасної конкуренції. Встановлено взаємозв'язок між людськими ресурсами та конкурентоспроможністю національної економіки. Доведено, що конкурентоспроможність національної економіки базується на конкурентних перевагах людських ресурсів і економічних суб'єктів мікрорівня, інтелектуальних здібностях, вміннях, навичках та інших якостях людей, які впливають на успішність їх професійної діяльності та продуктивність праці. Запропоновано розглядати людину як носія складного комплексу життєвих цінностей, на основі яких формуються соціокультурні ознаки та конкурентоспроможність людських ресурсів.

5. Визначено ринок людських ресурсів як специфічну частину ринку економічних ресурсів. Як економічна категорія ринок людських ресурсів відображає процеси у сфері трудових відносин, що пов'язані з купівлею-продажем людських ресурсів. Визначено особливості функціонування ринку людських ресурсів які полягають у забезпеченні балансу між економічною та соціальною ефективністю використання людських ресурсів, адаптивності людських ресурсів до умов конкуренції, у встановленні параметрів попиту та пропозиції людських ресурсів і їх динамічної рівноваги у формуванні рівня доходів ринкових суб'єктів, за якого відбувається їх відтворення в економічному та соціальному аспектах.

6. Використання методу наукової абстракції та дослідження сутності інноваційної конкурентоспроможності дозволило визначити інноваційну конкурентоспроможність людських ресурсів як їх здатність сприймати технологічні й управлінські інновації, використовувати інституціональні особливості суспільства для забезпечення економічного розвитку країни, а також виконувати інноваційну функцію, що полягає у створенні умов для інноваційних змін. Обґрунтовано, що інноваційна конкурентоспроможність людських ресурсів забезпечується шляхом формування, використання та розвитку людських ресурсів, а її розвиток відбувається під впливом соціально-психологічних, економіко-соціальних, економіко-культурних та інших чинників людської поведінки, принципів і норм культури, заснованих на загальнолюдських цінностях та соціально-психологічних настановах. Встановлено, що соціально розвинута людина стає визначальним елементом інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів і конкурентоспроможності національної економіки.

7. Обґрунтовано домінуючий вплив інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки. Вона стає залежною від спроможності економічних суб'єктів створювати інноваційні переваги, які забезпечують динамізм розвитку економіки та соціальні стандарти. Встановлено чинники забезпечення конкурентоспроможності та розвитку

національної економіки: розвиток інноваційних кластерів, стан національної освітньої системи, наявність кваліфікованих людських ресурсів, технічно оснащених робочих місць та інституційних умов для розвитку людських ресурсів.

8. Для оцінювання конкурентоспроможності людських ресурсів обґрунтовано науково-методологічний підхід, який передбачає надання оцінок людських ресурсів шляхом порівняння індексів зайнятості населення, стану ринку людських ресурсів, наукової інфраструктури, стану охорони здоров'я та початкової освіти, впровадження інновацій, а також макроекономічних показників (валовий внутрішній продукт, валовий національний дохід і національний дохід), які є відображенням продуктивності праці в національній економіці. Із використанням виробничої функції Кобба-Дугласа встановлено прямий вплив конкурентоспроможності людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки.

9. Обґрунтовано, що основними напрямками підвищення конкурентоспроможності національної економіки є: розвиток інноваційних кластерів, забезпечення збалансованості ринку людських ресурсів; залучення кваліфікованих людських ресурсів у країну; забезпечення залежності між оплатою праці та продуктивністю праці; підвищення рівня технічної оснащеності робочих місць; розвиток системи підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів; розвиток загальної та професійної освіти. Встановлено, що економічний розвиток країни відбувається шляхом інноваційного прискорення у формі реалізації інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Kovtun N. Efekty synergii zasobov ludzkich w rozwoju teorii zarzadzania : monografia / B. Litovchenko, N. Kovtun // Synergia w relacjach interpersonalnych I w jrganizacjach / Redactor Zenon Uchnast/. – Lublin – Nowy Sacz : Towarzystwo Naukowe Katolickego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawla II. Wyzsza Szkola Biznesu – National – Louis Uniwersytetu w Nowym Saczu, 2009. – S. 389-398. *Особистий внесок*: удосконалено теоретичний підхід до визначення людських ресурсів на рівні національної економіки.

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Ковтун Н.С. Еволюція підходів до управління людськими ресурсами у контексті стратегічного менеджменту / Н.С. Ковтун, Б.В. Літовченко // Вісник Академії митної служби України. – 2007. – № 4. – С. 34-42. *Особистий внесок*: викладено відмінності між управлінням людськими ресурсами й управлінням кадрами та персоналом.

3. Ковтун Н.С. Еволюція підходів до управління людськими ресурсами та їх прояв у діяльності митних органів / Н.С. Ковтун, С.П. Коляда, Б.В. Літовченко // Вісник Прикарпатського університету імені Василя Стефаника. Економіка. – 2008. – Вип. VI. – С. 59-65. *Особистий внесок*: встановлено

роль людських ресурсів в умовах поглиблення постіндустріальних тенденцій суспільного виробництва

4. Ковтун Н.С. Теоретичні засади формування конкурентоспроможності національної економіки / О.Ф. Івашина, Н.С. Ковтун // Вісник Академії митної служби України. – 2013. – № 2 (50). – Серія «Економіка». – С. 65-73. *Особистий внесок*: удосконалено теоретичний підхід до визначення конкурентоспроможності національної економіки.

5. Ковтун Н.С. Інституціональні чинники формування конкурентних переваг людських ресурсів / Н.С. Ковтун // Економічний простір. – 2014. – № 84. – С. 68-79. (Включений до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

6. Ковтун Н.С. Імперативи розвитку конкурентоспроможності національної економіки / Н.С. Ковтун // Економічний простір. – 2014. – № 86. – С. 83-97. (Включений до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

7. Ковтун Н.С. Формування конкурентних переваг людських ресурсів в національній економіці / Н.С. Ковтун // Бізнес-інформ. – 2014. – № 4 (435). – С. 29-34. (Включений до міжнародної наукометричної бази *Index Copernicus*).

За матеріалами наукових конференцій:

8. Ковтун Н.С. Ефективне управління персоналом – запорука економічної безпеки держави / Н.С. Ковтун // Митна політика та актуальні проблеми економічної безпеки України на сучасному етапі : матеріали наук.-практ. конф. курсантів, студентів і молодих науковців, 30 бер. 2007 р., м. Дніпропетровськ. – Д. : Академія митної служби України, 2007. – С. 230-231.

9. Ковтун Н.С. Набуття управлінських навичок у процесі професійної підготовки фахівців для митних органів / Б.В. Літовченко, Н.С. Ковтун // Галузева менеджмент-освіта в сучасних умовах : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 вер. 2007 р., м. Дніпропетровськ. – Д. : ДДАУ, 2007. – С. 56-58. *Особистий внесок*: визначено вплив професійної підготовки працівників на конкурентоспроможність людських ресурсів.

10. Ковтун Н.С. Впровадження міжнародних стандартів в університетську освіту / Н.С. Ковтун, Б.В. Літовченко, Н.В. Осадча // Проблеми і перспективи інноваційного розвитку економіки України : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 22-24 трав. 2008 р., м. Дніпропетровськ. – Д. : Національний гірничий університет, 2008. – Т. 2. – С. 221-222. *Особистий внесок*: встановлено вплив сучасних освітніх програм на формування конкурентоспроможності людських ресурсів.

11. Ковтун Н.С. Розвиток конкурентних переваг людських ресурсів у національній економіці / Н.С. Ковтун // Актуальні проблеми світової та національної економіки: Міжнародний бізнес, економічна безпека і митна справа : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 26 бер. 2014 р., м. Дніпропетровськ. – Д. : Академія митної служби України, 2014. – С. 130-132.

12. Ковтун Н.С. Інституціональні фактори створення конкурентних переваг людських ресурсів / Н.С. Ковтун // Новината за напреднали наука – 2014 : матеріали за X межд. науч.- практ. конф., 17-25 трав. 2014., Софія. – Софія : Бял ГРАД-БК ООД, 2014. – Т. 3. Икономики. – С. 7-10.

13. Ковтун Н.С. Чинники розвитку конкурентоспроможності національної економіки / Н.С. Ковтун // Naukowa przestrzen Europy – 2014 : materialy X Miedzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji, 7-15 kwietnia 2014., Przemysl. – Przemysl : Nauka i studia, 2014. – Vol. 4. Ekonomiczne nauki. – Str. 41-44.

14. Ковтун Н.С. Оцінка конкурентоспроможності людських ресурсів / Н.С. Ковтун, О.Ф. Івашина // Інструменти лібералізації та спрощення світової торгівлі: міжнародний і національний аспект : матеріали наук.-практ. конф., 28 листоп. 2014 р., м. Дніпропетровськ. – Д. : Академія митної служби України, 2014. – С. 12-13. *Особистий внесок*: обґрунтовано науково-методологічний підхід до оцінювання конкурентоспроможності людських ресурсів на рівні національної економіки.

Інші публікації

15. Ковтун Н.С. Управління персоналом. Практикум : навч. посіб. / Ю.Є. Петруня, С.П. Коляда, Н.С. Ковтун. – Д. : Академія митної служби України, 2012. – С. 22-37; С. 62-77; С. 118-129; С. 170-182. (з грифом МОН). *Особистий внесок*: встановлено вплив професійної діяльності людини на її конкурентоспроможність.

АНОТАЦІЯ

Ковтун Н.С. Людські ресурси в системі забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.01 – економічна теорія та історія економічної думки. – Державний вищий навчальний заклад «Національний гірничий університет», Дніпропетровськ, 2016.

Дисертацію присвячено виявленню впливу людських ресурсів на конкурентоспроможність національної економіки й обґрунтуванню стратегічних напрямів забезпечення конкурентоспроможності національної економіки в умовах поглиблення постіндустріальних тенденцій суспільного розвитку.

У дослідженні визначено сучасні особливості конкуренції в національній економіці, вдосконалено теоретичний підхід до визначення конкурентоспроможності національної економіки, встановлено взаємозв'язок між людськими ресурсами та конкурентоспроможністю національної економіки. Розкрито особливості функціонування ринку людських ресурсів, визначено сутність інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів, обґрунтовано домінуючий вплив інноваційної конкурентоспроможності людських ресурсів на забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Обґрунтовано науково-методологічний підхід до оцінювання конкурентоспроможності людських ресурсів на рівні національної економіки та визначено стратегічні напрями підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Ключові слова: людські ресурси, конкурентоспроможність, інноваційна конкурентоспроможність, національна економіка, ринок людських ресурсів.

АННОТАЦИЯ

Ковтун Н.С. Человеческие ресурсы в системе обеспечения конкурентоспособности национальной экономики. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.01 – экономическая теория и история экономической мысли. – Государственное высшее учебное заведение «Национальный горный университет», Днепропетровск, 2016.

Диссертация посвящена решению актуальной научно-практической задачи выявления влияния человеческих ресурсов на конкурентоспособность национальной экономики, а также обоснованию стратегических направлений обеспечения конкурентоспособности национальной экономики в условиях углубления постиндустриальных тенденций общественного развития.

Установлено, что в следствие распространения постиндустриальных тенденций конкуренция национальных экономик приобрела признаки борьбы за доступ на новые рынки, к новым технологиям, знаниям, лучшим человеческим ресурсам.

Определено, что конкурентоспособность национальной экономики состоит из отдельных конкурентоспособностей экономических субъектов и учитывает эффект их совместного действия в условиях современной конкуренции. Это позволило установить взаимосвязь между человеческими ресурсами и конкурентоспособностью национальной экономики и обосновать научное представление о человеческих ресурсах как факторе конкурентоспособности национальной экономики. Доказано, что конкурентоспособность национальной экономики базируется на конкурентных преимуществах человеческих ресурсов и экономических субъектов микроуровня, интеллектуальных способностях, умениях, навыках и других качествах людей, влияющих на успешность их профессиональной деятельности и производительность труда. Предложено рассматривать человека как носителя сложного комплекса жизненных ценностей, на основе которых формируются социокультурные признаки и конкурентоспособность человеческих ресурсов.

Определено, что рынок человеческих ресурсов, как экономическая категория отображает процессы в сфере трудовых отношений, связанных с куплей-продажей человеческих ресурсов. Выделены особенности функционирования рынка человеческих ресурсов, заключающиеся в обеспечении баланса между экономической и социальной эффективностью использования человеческих ресурсов, адаптивности человеческих ресурсов в условиях конкуренции, в установлении параметров спроса и предложения человеческих ресурсов и их динамического равновесия, в формировании уровня доходов рыночных субъектов, при котором происходит их воспроизводство в экономическом и социальном аспектах.

Определено, что инновационную конкурентоспособность человеческих ресурсов необходимо рассматривать как их способность воспринимать технологические и управленческие инновации, использовать институциональные особенности общества для обеспечения экономического развития страны, а также

выполнять инновационную функцию, заключающуюся в создании условий для инновационных изменений. Установлено, что инновационная конкурентоспособность человеческих ресурсов обеспечивается на основе формирования, использования и развития человеческих ресурсов. Аргументировано, что социально развитый человек является определяющим элементом инновационной конкурентоспособности человеческих ресурсов и конкурентоспособности национальной экономики.

Установлено, что инновационная конкурентоспособность человеческих ресурсов оказывает доминирующее влияние на конкурентоспособность национальной экономики, поскольку она становится зависимой от способности экономических субъектов создавать инновационные преимущества, обеспечивающие динамизм развития экономики и социальных стандартов.

Для оценки конкурентоспособности человеческих ресурсов обоснован научно-методологический подход, предусматривающий определение оценок человеческих ресурсов путем сравнения индексов: занятость населения, состояние рынка человеческих ресурсов, научной инфраструктуры, состояния здравоохранения и начального образования, внедрения инноваций, а также макроэкономических показателей, характеризующих производительность труда. Для оценки влияния конкурентоспособности человеческих ресурсов на конкурентоспособность национальной экономики предложено использовать макроэкономическую производственную функцию Кобба-Дугласа.

Определены основные направления повышения конкурентоспособности национальной экономики: к которым относятся: развитие инновационных кластеров, обеспечение сбалансированности рынка человеческих ресурсов; привлечение квалифицированных человеческих ресурсов в страну; обеспечение зависимости между оплатой труда и производительностью труда; повышение уровня технической оснащенности рабочих мест; развитие системы повышения квалификации и переподготовки кадров; развитие общего и профессионального образования.

Ключевые слова: человеческие ресурсы, конкурентоспособность, инновационная конкурентоспособность, национальная экономика, рынок человеческих ресурсов.

SUMMARY

Kovtun N.S. Human resources in the system of provision of the national economy competitiveness. – Manuscript.

Dissertation to obtain a degree of candidate in Economic Science, specialty 08.00.01 – Economic Theory and History of Economic Thought. – State Higher Educational Institution «National Mining University», Dnipropetrovsk, 2016.

The thesis is devoted to revealing the impact of human resources on the competitiveness of the national economy as well as formulation of the strategic direction to ensure the competitiveness of the national economy under the conditions of post-industrial trends of social development deepening.

In the study modern features of competition in the national economy are defined, theoretical approach to determining the competitiveness of the national economy is improved, the connection between human resources and the competitiveness of the national economy is established. The features of functioning of human resources market and the essence of innovative competitiveness of human resources are described; dominant influence of innovation competitiveness of human resources to ensure the competitiveness of the national economy is justified. A scientific-methodological approach to the evaluation of the competitiveness of human resources at the national economy level is demonstrated and strategic directions for improving the competitiveness of the national economy are determined.

Keywords: human resources, competitiveness, innovative competitiveness, national economy, market of human resources.

Ковтун Наталія Сергіївна

**ЛЮДСЬКІ РЕСУРСИ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

(Автореферат)

Підписано до друку 17 березня 2016 р.
Формат 60x84 1/1, Ум.друк.арк. 0,9
Тираж 100 прим. Зам. №2717

Віддруковано в ФОП Любарщук С.В.
вул.Коробова, 16 кв.16, м.Дніпропетровськ
тел. (056) 786-01-57
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
Серія ДК №3300 від 21.10.2008 р.